

ERKEN DÖNEM ANNE-BEBEK İLİŞKİLERİ VE PSİKOPATOLOJİ GELİŞİMİ ÜZERİNE ETKİLERİ

Pınar ALGEDİK¹
Ezgi ŞEN DEMİRDÖĞEN²

21.

BÖLÜM

GİRİŞ

Erken dönemde yaşanan anne-bebek ilişkisinin niteliği sadece bebeklik ve çocukluk dönemleri üzerine değil, bireyin tüm yaşamı üzerinde süregelen ve önemli etkilere sahiptir (1). Doğumundan itibaren bu ilişki üzerine yapılan gözlemler ve araştırmalar bir bebeğin algısal kapasitesinin erken dönemlerden itibaren annesel davranışları olağan üstü detaylarda takip etmesi ve taklit etmesine olanak tanıyacak bir şekilde gelişmiş olduğunu göstermektedir (2). Anne ve bebek arasında yaşanan erken deneyimler ve bu ilişki aracılığıyla birincil bakım veren ile ilgili oluşan içsel temsiller, bireyin başkalarıyla kuracağı yakın ilişkilerin ve sosyal tepkilerin temelini atmakta ve daha sonraki ilişkilerin gidişatı üzerinde etkili olmaktadır (3).

Psikopatolojiye gelişimsel yaklaşım, çocukluk ve erişkinlikte görülen farklı psikopatolojilerin gelişim süreçlerini ve onları etkileyen faktörleri inceleyen yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre erken çocukluk döneminde yaşanan sorunlar diğer çevresel ve genetik koşulların da etkisiyle mevcut psikopatolojinin önemli bir belirleyicisidir (4,5). Nedeni ne olursa olsun erken dönem anne-bebek ilişkisinde yaşanan kesilmeler ve aksamalar yaşam boyu beliren ilişki bozukluklarına, bazı psikolojik sorunlar yaşanmasına, kimi zaman psikopatolojik tabloların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (6). Ruhsal bozukluklar gelişimsel açıdan değerlendirildiğinde semptomların belirli gelişim evreleriyle bağlantılı olduğu görülmektedir (7).

Yaşanan güncel sorunun, geçmişte yaşanan deneyimlerle bağlantısının görülebilmesi, geçmiş yaşantılar ile bugün arasındaki bağlantıların çocuk üzerindeki etkilerinin anlaşılabilmesi açısından bubölümde ilk dönem anne-bebek ilişkisini inceleyen bazı kuramlara değinilecektir.

Wilfred Bion

Bu yüzyılın en etkili psikanalitik kuramcılarının biri olan Bion, kuramıyla insan zihninin işleyişinin ve psikopatoloji gelişiminin anlaşılmasını kolaylaştıran geniş bir alan açmıştır (8).

Çalışmasına Klein kuramının temel öğelerini kabul ederek başlayan Bion, ruhsal yapıda etkili olan önemli iki zihinsel elemandan bahsetmektedir. Bebeğin başa çıkamadığı ham, işlenmemiş duyum ve duygusal (emosyonel) deneyimi tanımlamak amacıyla “beta elemanlar” kavramını kullanılmaktadır (9). Beta elemanlar ruhsallıkta daha çığ, agresif, şiddetli malzemeyi temsil etmektedir. Bebek doğumdan itibaren kendi iç dünyasından ve dış dünyadan kaynaklanan birçok baş edemediği uyarana maruz kalmaktadır. Anlamını kavrayamadığı bu uyarıların yarattığı rahatsızlık karşısında yoğun bir dengesizlik yaşayan bebeğin onlarla baş etmek için başlangıçta yapabileceği tek şey onlardan kurtulmak, onları koymak veya daha doğrusu onlardan uzaklaşmaktır. Anne çocuğunu uzaklaştırdığı ve kendine yansıttığı beta elemanları alıp onlarla özdeşleşmeye girmekte ve bir süre kendi içinde bu elemanları işlemektedir (10). Anne (ve seanstaki terapist), bebeğin ham

¹ Uzman Doktor, Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk Psikiyatri Kliniği, pinaralgedik@gmail.com ORCID iD: 0000-0002-9617-6224

² Uzman Doktor, Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk Psikiyatri Kliniği, drezgisen@gmail.com ORCID iD: 0000-0003-0120-6652

rın azaltılmasına odaklanmaktan ziyade gelişimsel perspektifte erken müdahaleler çok değerlidir (76,77). Rutter, erken gelişimsel dönemlerde var olan koruyucu mekanizmaların varlığının bireylerin kendilerini riskli bir yörüngeden daha uyumlu bir gelişim yoluna yönlendirmelerine yardımcı olabileceğini düşünmüştür. Erken dönemde yapılan müdahaleler bireylerin terapötik müdahalelerden yararlanmaya en uygun olduğu zamanlar olabilmektedir (79).

Yaşamın erken dönemlerindeki sağlıklı anne-bebek bağlanmasının çocuk üzerinde geliştirici, iyileştirici ve kişiliğin oluşmasında olumlu etkileri vardır. Yani erken dönem yaşantılar, ilişkiler ve ruhsallık psikolojik sağlıkla doğrudan ilgilidir. Bu nedenle erken dönemde anne-bebek ilişkisinin önemini anlamak ve bu ilişki sonucunda oluşan sorunların tespiti ve sonrasında tedavisi ve sağlıklı bir ruhsal yaşam için önemi açısından bu bölümde erken dönemde anne-bebek gelişimini inceleyen kuramlar ele alınmıştır (76,77,80).

KAYNAKÇA

1. Sander LW. Adaptive relationships in early mother-child interaction. *J Am Acad Child Psychiatry*. 1964 Apr; 3:231-64.
2. Bowlby J. Güvenli bir dayanak ebeveyn-çocuk bağlanması ve sağlıklı insan gelişimi. 1. Baskı İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları; 2012 Kas.
3. Raphael-Leff J. Parent-infant psychodynamics: wild things, mirrors and ghosts [Internet]. New York: Routledge; 2018.
4. Sroufe LA, Egeland B, Kreutzer T. The fate of early experience following developmental change: longitudinal approach to individual adaptation in childhood. *Child Dev*. 1990 Oct;61(5):1363-73
5. Sroufe LA. Bowlby's contribution to psychoanalytic theory and developmental psychology; attachment: separation: loss. *J Child Psychol Psychiatry*. 1986 Nov; 27(6):841-9.
6. Lier L, Gammeltoft M, Knudsen IJ. Early mother-child relationship. The Copenhagen model of early preventive intervention towards mother-infant relationship disturbances. *Article Med Res*. 1995;54(1):15-23.
7. Diem-Wille G. The early years of life: Psychoanalytical development theory according to Freud, Klein, and Bion. London: Routledge; 2018.
8. O'Shaughnessy E. A commemorative essay on WR Bion's theory of thinking. *J Child Psychother*. 1981;7(2):181-192. Reprinted as: WR Bion's theory of thinking and new techniques in child analysis. In: EB Spilius (Ed.), *Melanie Klein Today: Developments in Theory and Practice*. London: Routledge; 1988;(2):177-190.
9. Bion WR. A theory of thinking. *Int J Psychoanal*. 1962 Jul-Oct; 43:206-10.
10. Symington J, Symington N. The clinical thinking of Wilfred Bion [Internet]. London: Routledge; 2002. <https://doi.org/10.4324/9780203130148>
11. Riesenberger-Malcolm R. Bion's theory of containment. *Kleinian theory: a contemporary perspective*. Wiley; 2001 Aug; 12:165-180.
12. Zapcı N, Erol E, Şimşek ÖF. Ebeveyn-Çocuk Kapsayıcı İşlev Ölçeği Geliştirme. *Türk PDR Dergisi*. 2018; 8(51):190-212.
13. Stern J. *Psychotherapy—individual, family and group*. Core Psychiatry: Third Edition. London: Saunders; 2012;545-567.
14. Houzel, D. Bebek Gözlemi ve Fransız Modeli. *Uluslararası Psikanaliz Yılı*. 2013; 5:141-165
15. Kohon SJ. Making contact with the primitive mind: The contact-barrier, beta-elements and the drives. *Int J Psychoanal*. 2014; 95(2):245-270.
16. Teising M. Permeability and Demarcation in the Psychoanalytic Process. Functions of the Contact-Barrier. *Int J Psychoanal*. 2005 Dec; 86(6), 1627-44.
17. Lipgar RM, Pines M. Building on Bion--Branches: Contemporary Developments and Applications of Bion's Contributions to Theory and Practice. London; New York: Jessica Kingsley; 2003; 21.
18. Mintz J. Bion and Schön: Psychoanalytic perspectives on reflection in action. *Br J Educ Stud*. 2016; 64(3):277-293.
19. Britton R. *Clinical Lectures on Klein and Bion*. Robin Anderson, London: Psychology Press; 1992.
20. Bion WR, Mowson C. The complete works of W.R. Bion [Internet]. London: Routledge; 2019. <https://doi.org/10.4324/9780429481338>
21. Poznanski E, Zrull JP. Childhood depression: Clinical characteristics of overtly depressed children. *Arch Gen Psychiatry*. 1970 Jul;23(1):8-15.
22. Spelman MB. The evolution of Winnicott's thinking: Examining the growth of psychoanalytic thought over three generations [Internet]. London: Routledge; 2018 May. <https://doi.org/10.4324/9780429481697>
23. Winnicott DW. *Oyun ve Gerçeklik*. 3. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları; 2010.
24. Winnicott DW. Mind and its relation to the psychesoma. *Br J Med Psychol*. 1954;27(4):201-9.
25. Sylver R. *Good-Enough Mother: The Perfectly Imperfect Book of Parenting*. Simon and Schuster; 2007.
26. Wilson A, Robinson NM. *Transitional objects and transitional phenomena*. Editors-in-Chief. 2002
27. Winnicott DW. Transitional objects and transitional phenomena; a study of the first not-me possession. *Int J Psychoanal*. 1953;34(2):89-97.
28. Davis M, Wallbridge D. Boundary and space: An introduction to the work of DW Winnicott [Internet]. New York: Routledge; 2014 Jun. <https://doi.org/10.4324/9781315831299>
29. Turp M. Handling and self-handling: an object relations perspective on leisure exercise. *Psychodynamic Counseling*. 2000;6(4):469-487.
30. Fonseca VRJ. The phenomenon of object-presenting and its implications for development. *Int J Psychoanal*. 1999;80(5):885-897.
31. Fonagy P. Psychoanalytic theories. *The Corsini encyclopedia of psychology*. 2010 Jan;1-4. <https://doi.org/10.1002/9780470479216.corpsy0720>
32. Winnicott DW. Mirror-role of mother and family in

- child development. Playing and reality. London: Tavistock; 1967-1968; 8:211-219. <https://doi.org/10.1093/med:psych/9780190271404.003.0038>
33. Davis M, Wallbridge D. Boundary and space: An introduction to the work of D.W. Winnicott. London: Karnac; 1981.
 34. Richards V. The Person Who Is Me [e-book]. London: Routledge; 2018 Nov; 7-22.<https://doi.org/10.4324/9780429482700>
 35. Dethiville L. Donald W. Winnicott: A New Approach [Internet]. London: Routledge. 2018 Apr. <https://doi.org/10.4324/9780429473890>
 36. Kohon G. The dead mother: The work of André Green [e-book]. London: Routledge; 2005 Aug. <https://doi.org/10.4324/9780203013847>
 37. Green A. The dead mother. *Psyche* (Stuttg). 1993 Mar; 47(3):205-40.
 38. Polat B. Before attachment theory: separation research at the Tavistock Clinic, 1948-1956. *J Hist Behav Sci*. 2017 Jan; 53(1), 48-70. doi:10.1002/jhbs.21834
 39. Bowlby J. The nature of the child's tie to his mother. *Int J Psychoanal*. 1958 Sep-Oct; 39(5):350-73.
 40. Bowlby J. Attachment and loss; Volume 1: Attachment. New York: Basic Books; 1969.
 41. Ainsworth MD, Bowlby J. Research strategy in the study of mother-child separation. Paris: Courrier; 1954; 4:105-31.
 42. Van Rosmalen L, Van der Horst FC, van der Veer R. From secure dependency to attachment: Mary Ainsworth's integration of Blatz's security theory into Bowlby's attachment Theory. *Hist Psychol*. 2016 Feb; 19(1), 22-39. doi: 10.1037/hop0000015
 43. Lamb ME. The development of parental preferences in the first two years of life. *Sex Roles*. 1977;3(5):495-97
 44. Sroufe LA. Attachment and development: A prospective, longitudinal study from birth to adulthood. *Attach Hum Dev*. 2005 Dec;7(4):349-67.
 45. Grossmann KE, Grossmann K, Schwan A. Capturing the wider view of attachment: A reanalysis of Ainsworth's strange situation. Measuring emotions in infants and children. New York: Cambridge University Press; 1986; 2:124-171.
 46. Bowlby, J. Maternal care and mental health. *J Consult Psychol*. 1952;16(3):232.
 47. Stroebe M. The Study of Security and Separation: An Unexpected Forerunner of Attachment Theory? *Omega* (Westport). 2019 Oct 14;30222819880706.<https://doi.org/10.1177/0030222819880706>
 48. McLeod SA. Bowlby's attachment theory. Retrieved from www.simplypsychology.org/bowlby.html . 2007.
 49. Sachs A. Through the lens of attachment relationship: stable DID, active DID and other trauma-based mental disorders. *J Trauma Dissociation*. 2017;18(3):319-339. doi: 10.1080/15299732.2017.1295400.
 50. Chambers J. The Neurobiology of Attachment: From Infancy to Clinical Outcomes. 2017 Winter;45(4):542-563.
 51. Bretherton I, Munholland KA. Internal working model revisited. In Cassidy, PR Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications*. New York: Guilford Press; 1999;89-111.
 52. Ainsworth MD, Blehar MC, Waters E, Wall SN. Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Hillsdale, NJ: Erlbaum; 1978.
 53. Main M, Solomon J. Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. In M. T. Greenberg, D. University of Chicago Press; 1990.
 54. Bowlby J. Forty-four juvenile thieves: Their characters and home life. *Int J Psychoanal*. 1944;25(19-52):107-27.
 55. Van der Horst FCP, van Rosmalen L, van der Veer R. Research notes: John Bowlby's critical evaluation of the work of René Spitz. *Hist Psychol*. 2019 May;22(2):205-208. doi: 10.1037/hop0000127b.
 56. Bowlby J. Attachment, communication, and the therapeutic process. A secure base: Parent-child attachment and healthy human development. New York: Basic Books; 1988;137-157.
 57. Bowlby J. The making and breaking of affectional bonds: I. Aetiology and psychopathology in the light of attachment theory. *Br J Psychiatry*. 1977 Mar;130:201-10.
 58. Gloger-Tippelt G, Koenig L. Attachment representations in 6-year-old children from one and two parent families in Germany. *School Psychology International*. 2007 Jul; 28(3):313-30. <https://doi.org/10.1177/0143034307078540>
 59. Katsurada E. Attachment representation of institutionalized children in Japan. *School Psychology International*. 2007; 28(3):331-45.
 60. Román M, Palacios J, Moreno C, and Lopez A. Attachment representations in internationally adopted children. *Attach. Hum. Dev*. 2012;14:585-600. Doi:10.1080/14616734.2012.727257
 61. Torres N, Maia J, Verissimo M, Fernandes M, Silva F. Attachment security representations in institutionalized children and children living with their families: links to problem behavior. *Clin. Psychol. Psychother*. 2012; 19:25-36. Doi: 10.1002/cpp.739
 62. Bovenschen I, Lang K, Zimmermann J, Forthner J, Nowacki K, Roland I., et al. Foster children's attachment behavior and representation: influence of children's pre-placement experiences and foster caregiver's sensitivity. *Child Abuse Negl*. 2016; 51: 323-35.
 63. McWilliams LA, Bailey SJ. Associations between adult attachment ratings and health conditions: Evidence from the National Comorbidity Survey Replication. *Health Psychology*. 2010; 29(4):446.
 64. Puig J, Englund MM, Simpson JA, Collins WA. Predicting adult physical illness from infant attachment: a prospective longitudinal study. *Health Psychology*. 2013; 32(4):409.
 65. Kernberg O. Borderline personality organization. *J Am Psychoanal Assoc*. 1967;15(3):641-85.
 66. Segal H. Introduction to the work of Melanie Klein [Internet]. London: Routledge; 2018.
 67. Klein M. "On the Theory of Anxiety and Guilt" In: *Envy and Gratitude* Hogarth Press. 1948;25-47.
 68. Holder A. Anna Freud, Melanie Klein, and the psychoanalysis of children and adolescents [Internet]. London: Routledge; 2018.
 69. Stonebridge L, Phillips J. Reading Melanie Klein. *Psychology Press*. 1998.
 70. Quinodoz JM. Melanie Klein and Marcelle Spira: their

- correspondence and context [Internet]. London: Routledge; 2014
71. Klein M. Notes on Some Schizoid Mechanisms. *Int. J. Psycho-Anal.* 1946; 27: 99.
72. Hinshelwood R.A Dictionary of Kleinian Thought. London: Free Association Books. 1991.
73. Psychoanal Rev. *British Journal of Medical Psychology*. 1938; 25(1):122-32.
74. Psychoanal Rev. *Int J Psychoanal.* 1950; 37(1):82-92
75. Blanck G, Blanck R. Toward a Psychoanalytic Developmental Psychology. *J. Am. Psychoanal. Assoc.* 1972; 20:668-710.
76. Cicchetti DE, Cohen DJ. Developmental psychopathology: Theory and method. Vol. 1. John Wiley: Sons Inc.; 2006.
77. Cicchetti D, Rogosch FA. Equifinality and multifinality in developmental psychopathology. *Development and psychopathology*. 1996; 8(4): 597-600.
78. Greenberg MT, Cicchetti D, Cummings EM. *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention. The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation series on mental health and development*. University of Chicago Press. 1990; 121-60
79. Rutter M, Sroufe LA. Developmental psychopathology: concepts and challenges. *Dev Psychopathol.* 2000 Summer; 12(3):265-96. Review.
80. Carlson EA, Sroufe LA. Contribution of attachment theory to developmental psychopathology. Hoboken: Wiley; 1995; 1:581-617.